

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 30.10.2008
KOM(2008) 680 wersja ostateczna

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY

dotyczące rezolucji Rady z dnia 23 listopada 2007 r. w sprawie unowocześniania szkół wyższych, by zwiększyć konkurencyjność Europy w światowej gospodarce opartej na wiedzy

{SEC(2008 2719)}

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY

dotyczące rezolucji Rady z dnia 23 listopada 2007 r. w sprawie unowocześniania szkół wyższych, by zwiększyć konkurencyjność Europy w światowej gospodarce opartej na wiedzy¹

1. KONTAKST

Niniejsze sprawozdanie i towarzyszący dokument roboczy służb Komisji zostały opracowane w odpowiedzi na wniosek Rady przedstawiony w rezolucji Rady z dnia 23 listopada 2007 r. w sprawie unowocześniania szkół wyższych, by zwiększyć konkurencyjność Europy w światowej gospodarce opartej na wiedzy. Rada zachęcała Komisję „do wspierania państw członkowskich w unowocześnianiu szkół wyższych, a zwłaszcza do:

- (1) wskazania – w konsultacji z właściwymi zainteresowanymi stronami reprezentującymi sferę szkolnictwa wyższego i badań naukowych oraz z władzami krajowymi – ewentualnych środków potrzebnych do sprostania wyzwaniom i do przezwyciężenia przeszkód, przed którymi stoją szkoły wyższe w Unii Europejskiej na drodze do unowocześnienia i do pełnego przyczynienia się do realizacji celów agendy lizbońskiej;
- (2) ułatwiania uczenia się od siebie nawzajem w ramach agendy lizbońskiej, zwłaszcza w ramach programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” oraz w ramach działań będących wynikiem zielonej księgi na temat europejskiej przestrzeni badawczej, a także przez popieranie partnerstwa między szkołami wyższymi a przemysłem/sektorem prywatnym;
- (3) wskazania ewentualnych środków służących przezwyciężeniu przeszkód w mobilności studentów, nauczycieli akademickich i naukowców w całej Europie, a także przeszkód we wzajemnym uznawaniu punktów i dyplomów², oraz do propagowania wymiany wzorcowych rozwiązań w tym zakresie;
- (4) do stałej obserwacji we współpracy z krajowymi strukturami programowymi i do szacowania skutków:
 - pochodzenia społecznego studentów biorących udział w programie Erasmus;
 - wkładu programu Erasmus w program unowocześniania szkół wyższych;
 - sposobu, w jaki program Erasmus Mundus przyczynia się do atrakcyjności europejskich szkół wyższych na arenie międzynarodowej.”

¹ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/07/st16/st16096-re01.pl07.pdf>

² Uznawanie kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich i naukowców zostało określone w dyrektywie 2005/36/WE z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych. Dyrektywa ta upraszcza, modernizuje i konsoliduje piętnaście obowiązujących dyrektyw przyjętych w latach 1975-1999. Dyrektywa miała zostać wdrożona w państwach członkowskich do dnia 20 października 2007 r.

Chociaż sprawozdanie koncentruje się głównie na aspektach rezolucji Rady związanych z mobilnością, przedstawia także aktualny stan rzeczy, jeżeli chodzi o unowocześnianie europejskich szkół wyższych. Zarysowano w nim prace podjęte przez Komisję w odpowiedzi na wspomniany wniosek Rady i przedstawiono główne wnioski wynikające z tych prac. Powiązany ze sprawozdaniem dokument roboczy służb Komisji przedstawia te ustalenia bardziej szczegółowo.

2. PODJĘTE PRACE I GŁÓWNE WNIOSKI

Komisja podjęła współpracę z państwami członkowskimi i sektorem szkolnictwa wyższego w celu opracowania programu unowocześniania szkół wyższych obejmującego ich trzy misje (kształcenie, badania naukowe i innowację) oraz wsparcia jego wdrażania w ramach otwartej metody koordynacji (OMC), grup ekspertów i badań (włącznie z dialogiem między grupami decydentów politycznych i ekspertów, działaniami w zakresie wymiany doświadczeń, wskaźnikami, poziomami odniesienia, sprawozdaniami i analizami) przez podjęcie specjalnych inicjatyw (zapewnianie jakości, ECTS, EQF, EIT³, gromadzenie danych na temat szkół wyższych itd.), a także przez wspieranie inicjatyw innych podmiotów (projekty pilotażowe, stowarzyszenia, sieci itd.) za pomocą programu „Uczenie się przez całe życie” i 7. programu ramowego UE w zakresie badań.

2.1. Podejmowanie wyzwań i przewyżczanie przeszkód, z jakimi mają do czynienia szkoły wyższe w zakresie unowocześniania

Komunikat Komisji⁴ z 2006 r., w którym wymieniono dziewięć obszarów wymagających uwagi, a mianowicie zarządzanie szkołami wyższymi, mobilność, autonomia i rozliczalność, partnerstwa ze środowiskiem biznesu, interdyscyplinarność i transdyscyplinarność w programach szkoleniowych i badawczych, interakcja wiedzy ze społeczeństwem, nagradzanie doskonałości, programy nauczania i finansowanie, określa główne wyzwania i przeszkody związane z unowocześnianiem szkolnictwa wyższego. Państwa członkowskie zaaprobowaly analizę i zgodziły się przedstawić realizację programu unowocześniania w swoich sprawozdaniach w ramach programu prac „Edukacja i szkolenie 2010”. Z tych sprawozdań, które są częścią działalności sprawozdawczej w ramach strategii lizbońskiej, jak również z analiz i badań wynika, że chociaż postępy mają miejsce we wszystkich dziewięciu obszarach, nadal pozostaje wiele do zrobienia. Komisja będzie kontynuowała dialog z krajowymi władzami i zainteresowanymi stronami na temat najlepszego rozwiązania służącego przyspieszeniu realizacji programu unowocześniania szkół wyższych.

2.2. Ułatwianie uczenia się od siebie nawzajem w ramach programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” oraz w ramach działań będących wynikiem zielonej księgi na temat europejskiej przestrzeni badawczej, a także przez popieranie partnerstwa między szkołami wyższymi a przemysłem

Komisja podjęła kilka inicjatyw, mających na celu ułatwianie uczenia się od siebie nawzajem i zastosowania otwartej metody koordynacji w ramach reformy szkolnictwa wyższego, takich jak powołanie grupy ds. unowocześniania szkolnictwa wyższego, uruchomienie grupy roboczej CREST ds. uczenia się od siebie nawzajem z zamiarem zwiększenia doskonałości badań w szkołach wyższych, roczne sprawozdanie na temat postępów w realizacji celów strategii lizbońskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia, zawierające wskaźniki i poziomy odniesienia, powołanie

³ ECTS: europejski system transferu i akumulacji punktów; EQF: europejskie ramy kwalifikacji; EIT: Europejski Instytut Innowacji i Technologii.

⁴ „Realizacja programu modernizacji dla uniwersytetów: edukacja, badania naukowe i innowacje”, COM(2006) 208.

kilku grup ekspertów zajmujących się różnymi aspektami związanymi z misją badawczą szkół wyższych w kontekście europejskiej przestrzeni badawczej (jednolity rynek naukowców, wzmacnianie badań naukowych prowadzonych w szkołach wyższych, zewnętrzne finansowanie badań i zarządzanie finansami, metodologie oceny badań naukowych prowadzonych w szkołach wyższych), forum współpracy między szkolnictwem wyższym a przedsiębiorstwami uruchomione w lutym 2008 r. oraz realizacja ukierunkowanych działań programu „Marie Curie” w ramach programu „Ludzie” 7. programu ramowego. Wyniki tych inicjatyw pokazują, że koncepcja uczenia się od siebie nawzajem działa w praktyce. Pełne szczegółowe informacje na temat różnych inicjatyw zostały zawarte w dokumencie roboczym.

2.3. Przewyższanie przeszkód w mobilności studentów, nauczycieli akademickich i naukowców

W grudniu 2007 r. Komisja powołała forum ekspertów wysokiego szczebla ds. mobilności w celu zbadania możliwości UE w zakresie dalszego zwiększania mobilności w oparciu o dotychczasowy sukces programu Erasmus, nie tylko mobilności w ramach sektora szkolnictwa wyższego, ale także mobilności młodych ludzi w szerszym znaczeniu, na przykład młodych przedsiębiorców i artystów oraz mobilności w takich sektorach, jak sektor kształcenia zawodowego.

W lipcu 2008 r. forum przedstawiło swoje ustalenia i zalecenia. Aby mobilność nie była już wyjątkiem, lecz zasadą, forum sugeruje ustanowienie średnio- i długoterminowych docelowych poziomów mobilności. Do dalszego zwiększenia mobilności potrzebne jest wspólne działanie UE, państw członkowskich i wszystkich innych zainteresowanych stron. Należy zwiększyć finansowanie programów UE na rzecz mobilności, a programy Erasmus i Erasmus Mundus powinny się wzajemnie uzupełniać.

W ramach działań będących wynikiem zielonej księgi „Europejska Przestrzeń Badawcza: Nowe perspektywy”⁵ Komisja przyjęła w maju 2008 r. komunikat „Rozwój kariery i zwiększona mobilność: europejskie partnerstwo na rzecz naukowców”⁶ w celu osiągnięcia szybkich i wymiernych postępów w dążeniu do uczynienia z Europy bardziej atrakcyjnego miejsca do rozpoczynania i rozwoju kariery naukowej, uwzględniający cztery kluczowe obszary: i) otwarta rekrutację i przenoszenie grantów, ii) prawa do zabezpieczenia społecznego i dodatkowych programów emerytalnych, iii) atrakcyjne warunki zatrudnienia i pracy, iv) lepsze możliwości szkolenia, rozwoju umiejętności i zdobywania doświadczeń przez europejskich naukowców.

W czerwcu 2008 r. Komisja uruchomiła nowy portal internetowy EURAXESS⁷ w celu zapewnienia jednego punktu dostępu do informacji i wsparcia dla naukowców przenoszących się do innych państw członkowskich i kontynuujących tam karierę naukową.

Komisja w dalszym ciągu stara się znaleźć odpowiedź na pytanie, czy zmiany strukturalne, będące skutkiem procesu bolońskiego, hamują mobilność. Ograniczona

⁵ COM(2007) 161 „Europejska Przestrzeń Badawcza: Nowe perspektywy”.

⁶ COM (2008) 317 wersja ostateczna „Rozwój kariery i zwiększona mobilność: europejskie partnerstwo na rzecz naukowców”.

⁷ www.ec.europa.eu/euraxess

liczba dostępnych danych wydaje się wskazywać, że wprowadzenie trzystopniowego cyklu kształcenia może doprowadzić do tymczasowej stagnacji lub obniżenia mobilności studentów na etapie dostosowawczym, jednak struktury bolońskie zasadniczo nie stanowią przeszkody dla mobilności. Prawdopodobnie w listopadzie 2008 r. przedstawione zostaną wyniki badania dotyczącego mobilności transnarodowej, prowadzonego obecnie przez niemiecką agencję krajową ds. programu Erasmus, które rzucają dodatkowe światło na tę kwestię⁸.

2.4. Wpływ programów Erasmus i Erasmus Mundus

2.4.1. Pochodzenie społeczne studentów biorących udział w programie Erasmus

Badanie⁹ wskazuje, że uczestnicy programu Erasmus są w dużej mierze reprezentatywni dla populacji studentów i nie pochodzą z bardziej uprzywilejowanego środowiska niż inni studenci. Pozwala to wnioskować, że Erasmus rzeczywiście pomaga studiować za granicą studentom z mniej zamożnych rodzin, którzy w innej sytuacji nie mieliby takiej możliwości. Ponadto dowody zebrane w badaniu sugerują, że w latach 2000-2005 dzięki programowi Erasmus z takiej możliwości skorzystało nieco więcej studentów z mniej zamożnych rodzin. Dużą rolę odegrało dofinansowanie zapewniane przez niektóre państwa członkowskie i regiony, którego wysokość była uzależniona od dochodów. Komisja dokładnie zajmie się dalszym rozwojem sytuacji w tym obszarze.

2.4.2. Wkład programu ERASMUS w program unowocześniania szkół wyższych

Z niedawno przeprowadzonego badania¹⁰ wynika, że program Erasmus miał duży wpływ na unowocześnianie europejskich szkół wyższych, zwłaszcza pod względem internacjonalizacji, innowacyjności programów nauczania i zapewniania jakości. Wszystkie działania wspierane przez program Erasmus w tych trzech obszarach stanowią także integralną część procesu bolońskiego na rzecz europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Ponadto przyczyniają się do realizacji celów programu „Edukacja i szkolenie 2010” w ramach strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Komisja przykładą coraz większą wagę do środków i inicjatyw, które poprawiają przejrzystość misji i wyników szkół wyższych, umożliwiając ich porównywanie.

⁸ Niemiecka Centrala Wymiany Akademickiej DAAD, zob. www.daad.de

⁹ Manuel Souto Otero i Andrew McCoshan, Badanie dotyczące sytuacji społeczno-ekonomicznej studentów – stypendystów programu ERASMUS (*Survey of the Socio-Economic Background of ERASMUS students*), raport końcowy, DG EQC 01/05, 2006 r.
Schnitzer, Klaus i Middendorff, Elke, EUROSTUDENT 2005. Warunki społeczno-ekonomiczne życia studentów w Europie (*Social and Economic Conditions of Student Life in Europe*), 2005 r.

¹⁰ Wpływ programu Erasmus na europejskie szkolnictwo wyższe: jakość, otwartość i internacjonalizacja – wstępne wnioski (*Impact of ERASMUS on European Higher Education: quality, openness and internationalisation – preliminary conclusions*), sierpień 2008 r., CHEPS, INCHER-Kassel i ECOTEC.

2.4.3. *Wpływ programu Erasmus Mundus na atrakcyjność europejskich szkół wyższych na arenie międzynarodowej*

Z oceny okresowej programu Erasmus Mundus¹¹ wynika, że program ten na różne sposoby przyczynił się do podniesienia atrakcyjności europejskich szkół wyższych na arenie międzynarodowej, na przykład poprzez promowanie przyznawania wspólnych, podwójnych lub wielokrotnych dyplomów i promowanie doskonałości akademickiej w europejskim szkolnictwie wyższym. Zalecenia oceny okresowej programu Erasmus Mundus zostały uwzględnione podczas opracowywania przyszłego programu Erasmus Mundus (Erasmus Mundus II), który rozpocznie się w 2009 r. W ramach programu Komisja wsparła „Global Promotion Project”, którego celem jest promocja Europy jako atrakcyjnego miejsca nauki dla studentów z całego świata. Strona internetowa www.study-in-europe.org, będąca częścią „Global Promotion Project”, została uruchomiona w maju 2008 r.

3. WNIOSKI OPERACYJNE

Otwarta metoda koordynacji przyniosła dobre wyniki, jeśli chodzi o wdrażanie programu unowocześniania szkół wyższych w celu lepszej realizacji powiązanych misji kształcenia, badań i innowacji. Komisja będzie kontynuowała współpracę z państwami członkowskimi i sektorem szkolnictwa wyższego w celu przezwyciężenia pozostałych przeszkód i opracowania innowacyjnych podejść. Obecnie jest w trakcie aktualizacji strategicznych ram współpracy europejskiej w zakresie kształcenia i szkolenia na okres po 2010 r.

Komisja wniesie także swój wkład do sukcesu procesu bolońskiego i skorzysta z programu Erasmus/programu „Uczenie się przez całe życie”, 7. programu ramowego w zakresie badań, programu na rzecz konkurencyjności i innowacji, jak również funduszy strukturalnych i pożyczek EBI w celu promowania unowocześniania europejskiego szkolnictwa wyższego.

Przewiduje się nowe działania w następujących obszarach:

Mobilność

Komisja przeanalizuje wszystkie możliwości znacznego zwiększenia mobilności studentów oraz pracowników w Europie i w tym zakresie, wraz z państwami członkowskimi i innymi podmiotami, zbada sposoby zapewnienia odpowiedniej kontynuacji działań wynikających z zaleceń forum ekspertów wysokiego szczebla ds. mobilności. Dotyczy to również możliwości udzielania europejskim studentom pożyczek we współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym. Komisja proponuje opublikowanie – w czerwcu 2009 r. w ramach kontynuacji działań wynikających z prac forum ekspertów wysokiego szczebla i dyskusji politycznych planowanych podczas francuskiej prezydencji – zielonej księgi, w której przedstawione zostaną sposoby uczynienia z mobilności związanej z nauką normy, a nie wyjątku – nie tylko w ramach programu Erasmus, lecz także w ramach wszystkich innych form nauki.

¹¹ Centre for Strategy & Evaluation Services LLP, Ocena okresowa programu Erasmus Mundus (*Interim Evaluation of Erasmus Mundus*), raport końcowy, czerwiec 2007 r., zob. http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/news_en.html

Jeśli chodzi o naukowców, wysiłki zmierzające do zwiększenia ich mobilności (geograficznej i sektorowej) zostaną zintensyfikowane w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi w kontekście wdrażania niedawnego komunikatu Komisji w sprawie europejskiego partnerstwa na rzecz naukowców, o którym mowa powyżej.

Nowe kwalifikacje w nowych miejscach pracy

Komisja będzie wspierała inicjatywy, które będą pomocne w określaniu nowych kwalifikacji w nowych miejscach pracy w wielu dziedzinach zawodowych, w oparciu o prace wykonane w zakresie wyników i kompetencji zdobywanych w procesie kształcenia w ramach szkolnictwa wyższego (EQF, bolońskie ramy kwalifikacji¹², projekt „Tuning – harmonizacja struktur kształcenia w Europie”¹³). Powinno to pomóc w refleksji na temat sposobów, dzięki którym szkoły wyższe mogą zapewnić odpowiedni zestaw kwalifikacji i kompetencji potrzebnych na rynku pracy, co było jednym z celów określonych w komunikacie w sprawie unowocześniania szkolnictwa wyższego z 2006 r.

Współpraca między szkolnictwem wyższym a przedsiębiorstwami

Komisja w dalszym ciągu będzie rozwijała forum współpracy między szkolnictwem wyższym a przedsiębiorstwami, uruchomione w 2008 r., w ramach nadchodzących wydarzeń zaplanowanych na jesień 2008 r. i wiosnę 2009 r. W 2009 r. Komisja opublikuje komunikat w sprawie współpracy między szkolnictwem wyższym a przedsiębiorstwami.

Przejrzystość wyników szkolnictwa wyższego

Komisja wspiera studium wykonalności dotyczące stworzenia bazy danych europejskich szkół wyższych w celu uzyskania zestawu porównywalnych danych pozwalających na określenie międzynarodowych poziomów odniesienia dla szkół wyższych. Oczekuje się, że pierwsze wyniki tego przedsięwzięcia pojawią się do 2009 r. i przyczynią się do oceny wyników nauczania na poziomie szkolnictwa wyższego (AHELO) przez OECD.

Komisja będzie wspierała inicjatywy o zasięgu globalnym, których celem będzie opracowanie bardziej solidnych i wiarygodnych metod oceny klasyfikacji i wyników szkół wyższych z uwzględnieniem ich różnych misji.

Wnioski

Poprzez te inicjatywy i programy oraz ciągły dialog polityczny prowadzony ze wszystkimi zainteresowanymi stronami Komisja będzie nadal wspierała państwa członkowskie i szkoły wyższe w realizacji celów określonych w rezolucji Rady z dnia 23 listopada 2007 r.

¹² <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>

¹³ <http://tuning.unideusto.org/tuningeu/>